

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	ก
สารบัญ	ข
สารบัญตาราง	ฅ
สารบัญแผนภูมิ	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1
1. การสังคมสงเคราะห์กลุ่ม	1
1.1 พัฒนาการของสังคมสงเคราะห์กลุ่ม	1
2. ความหมายของสังคมสงเคราะห์กลุ่ม (Definitions of Social Group Work)	6
3. ค่านิยมในการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์กลุ่ม	8
4. ปรัชญาและความเชื่อของสังคมสงเคราะห์กลุ่ม	11
5. ลักษณะของสังคมสงเคราะห์กลุ่ม	12
1. กลุ่มต้องปฏิบัติการด้วยตัวของกลุ่มเอง	12
2. สังคมสงเคราะห์กลุ่มอยู่บนพื้นฐานของปรัชญามนุษยธรรม	12
3. ต้องให้แรงบันดาลใจในการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน	12
4. ต้องให้ทักษะและให้ข้อมูลให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้แก่สมาชิก	12
5. พัฒนาบุคลิกภาพมนุษย์	13
6. วัตถุประสงค์ของสังคมสงเคราะห์กลุ่ม	13
(1) เพื่อการแก้ไข บำบัดรักษา และฟื้นฟูสมรรถภาพ (Correction, Remedy, and Rehabilitation)	13
(2) เพื่อการป้องกัน (Prevention)	13
(3) เพื่อการแก้ไขปัญหาและพัฒนาสมาชิกกลุ่ม (Problem-Solving and development)	14
(4) เพื่อการมีส่วนร่วมในกลุ่ม ชุมชน และสังคม (Social Participation)	14
(5) เพื่อดำเนินงานกับการที่ผู้คนถูกเบียดเบียนขับออกไปจากสังคม (Intervention against Social Exclusion)	14
(6) เพื่อการเปลี่ยนแปลงสภาพสังคม (Social Change)	16
7. หน้าที่ของสังคมสงเคราะห์กลุ่ม (Functions of group work)	17
8. ประโยชน์และข้อจำกัดของสังคมสงเคราะห์กลุ่ม	17
9. ข้อจำกัดของสังคมสงเคราะห์กลุ่ม	19
บทที่ 2 หลักการ กระบวนการสังคมสงเคราะห์กลุ่ม	20
1. หลักการสังคมสงเคราะห์กลุ่ม (Principles of Group Work)	20
(1) หลักค่านิยมของสังคมสงเคราะห์ (Social work Values)	20

(2) หลักวัฒนธรรม (Cultural Setting)	20
(3) หลักการวางแผนก่อนการจัดตั้งกลุ่มและดำเนินงานกับกลุ่ม (planned Group Formation and Intervention)	20
(4) หลักการกำหนดวัตถุประสงค์เฉพาะ (Specific Objectives)	21
(5) หลักการวิเคราะห์เชื่อมโยงและดำเนินการกับปัญหา/สถานของ สมาชิกและกลุ่มอย่างสัมพันธ์กับโครงสร้างในระดับต่างๆ	21
(6) หลักการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่ม (Participation)	21
(7) หลักการใช้ทรัพยากรให้เป็นประโยชน์ (Resource Utilization)	22
(8) หลักการดำเนินงานกับกระบวนการกลุ่มอย่างเหมาะสม (Appropriate Modification of group Processes)	22
(9) หลักการมองสมาชิกกลุ่มในฐานะของความเป็นพลเมือง (Citizenship)	22
(10) หลักสัมพันธ์ภาพแบบป็นอำนาจระหว่างนักสังคมสงเคราะห์ กับกลุ่ม	23
(11) หลักการเสริมพลังอำนาจของกลุ่ม (Empowerment)	23
(12) หลักการใช้กลุ่มเป็นพื้นที่ในการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลง สิ่งต่างๆ	23
(13) หลักการสร้างความสะดวกสบายทางเพศ	23
(14) หลักการใช้รูปแบบการปฏิบัติงานที่หลากหลาย (The Diversity of Models of Practice)	23
(15) หลักการจัดกิจกรรมกลุ่มหลากหลายประเภทและวัตถุประสงค์ ให้มีความก้าวหน้าขึ้นโดยลำดับ	24
(16) หลักการประเมินผลโดยสม่ำเสมอ (Ongoing Evaluation)	24
2. กระบวนการสังคมสงเคราะห์กลุ่ม (social group work process)	24
(1) การรับสมัครสมาชิก หรือการรับสมาชิก หรือการได้มาซึ่งสมาชิก (intake)	24
(2) การจัดตั้งกลุ่ม (Group Formation)	25
ก. องค์ประกอบของกลุ่ม (Group Composition)	25
ข. ขนาดของกลุ่ม (Group Size)	26
ค. ปัญหา ความจำเป็น ความต้องการของสมาชิก	26
ง. ระยะเวลาที่กลุ่มดำเนินงาน	26
จ. ความสนใจของสมาชิก	26
ฉ. แรงจูงใจ/แรงผลักดันของสมาชิก	26
(3) การประเมินและวางแผนดำเนินงาน (Assessment and Planning)	27

ก. การประเมิน	27
ข. การวางแผน	27
(4) การดำเนินงานกับกลุ่ม (Intervention)	28
ก. การใช้กลุ่มเป็นบริบทของการดำเนินงาน	28
ข. การใช้กระบวนการกลุ่มเป็นเครื่องมือ	29
ค. การใช้กิจกรรมเป็นเครื่องมือ	29
ง. การใช้ตัวตนของนักสังคมสงเคราะห์ที่เป็นเครื่องมือ	29
(5) การประเมินผลและสิ้นสุดกลุ่ม (Evaluation and Ending)	29
ก. สิ่งที่ควรจัดทำในการประเมินผลงานสังคมสงเคราะห์ กลุ่ม	30
ข. ประเภทของการประเมินผลงานสังคมสงเคราะห์กลุ่ม	31
บทที่ 3 รูปแบบสังคมสงเคราะห์กลุ่ม (Social Group Work Models)	33
1. รูปแบบพัฒนา (Development Models)	33
2. รูปแบบบำบัดรักษา (Remedial or Preventive and Rehabilitative Models)	35
3. รูปแบบแก้ไขปัญหา (Problem-solving Models)	39
4. รูปแบบการศึกษา (Educational Models)	40
5. รูปแบบการทำงานหรือการทำกิจกรรมร่วมกัน (Task-centered Models)	41
6. รูปแบบนันทนาการ (Recreational Models)	42
7. รูปแบบสนับสนุนช่วยเหลือกันและกัน (Self-help or Mutual Support Models)	42
8. รูปแบบความสัมพันธ์ต่างตอบแทน หรือปฏิสัมพันธ์ หรือสื่อกลาง หรือมนุษยนิยม (Reciprocal or interactionist or Mediating or Humanistic Models-Schopler and Galinsky)	43
9. รูปแบบเสริมพลังอำนาจ (Empowerment Models)	44
10. รูปแบบพิทักษ์สิทธิ (Advocacy Models)	48
11. รูปแบบจุดประสงค์ทางสังคม (Social Goals Models)	51
12. รูปแบบสตรีนิยม (Feminist Models)	52
บทที่ 4 ประเภทของงานสังคมสงเคราะห์กลุ่มและกิจกรรมในงานสังคม สงเคราะห์กลุ่ม	56
1. ประเภทของงานสังคมสงเคราะห์กลุ่ม	56
(1) สังคมสงเคราะห์กลุ่มในงานด้านสวัสดิการสังคม	56
(2) สังคมสงเคราะห์กลุ่มในงานแรงงาน	56
(3) สังคมสงเคราะห์กลุ่มในงานสาธารณสุข	56
(4) สังคมสงเคราะห์กลุ่มในงานพัฒนาชนบทและเมือง	56

(5) สังคมสงเคราะห์กลุ่มในงานแก้ไขการกระทำผิด	57
(6) สังคมสงเคราะห์กลุ่มในงานเยาวชนของภาครัฐและเอกชน	57
(7) สังคมสงเคราะห์กลุ่มในสถานสงเคราะห์เด็กเอกชน	57
(8) สังคมสงเคราะห์กลุ่มในสถาบันการศึกษา	57
(9) สังคมสงเคราะห์กลุ่มในงานฟื้นฟูสมรรถภาพและ บำบัดรักษา	57
(10) สังคมสงเคราะห์กลุ่มในงานสวัสดิการเด็กและครอบครัว	57
(11) สังคมสงเคราะห์กลุ่มในงานผู้หญิง	58
(12) สังคมสงเคราะห์กลุ่มในงานด้านเอดส์	58
(13) สังคมสงเคราะห์กลุ่มในงานพิทักษ์สิทธิสำหรับประชาชน	58
(14) สังคมสงเคราะห์กลุ่มในงานสร้างความเป็นธรรมทางสังคม	58
2. กิจกรรมในงานสังคมนสงเคราะห์กลุ่มชน (Programs or Activities in Social Group work)	59
2.1 ความหมายของกิจกรรม	59
2.2 วัตถุประสงค์ของกิจกรรม	59
2.3 ประเภทของกิจกรรม	60
(1) ส่งเสริมพัฒนาการทางกายและฟื้นฟูสมรรถภาพ ทางกาย	60
(2) นันทนาการ	60
(3) พัฒนาความสามารถหรือทักษะ	61
(4) ส่งเสริมความรู้	61
(5) ส่งเสริมการพัฒนาและการมีส่วนร่วมในชุมชน และสังคม	61
(6) ส่งเสริมพัฒนาการทางจิตวิญญาณและจริยธรรม	61
(7) การป้องกันปัญหา	61
(8) การบำบัดรักษาและฟื้นฟูสภาพอารมณ์จิตใจ	61
(9) การเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อม/สถาบันในสังคมและ สร้างความเป็นธรรม	62
2.4 ข้อควรคำนึงในการวางแผนและจัดกิจกรรม	62
ก) บริบทที่แวดล้อมกิจกรรม	62
ข) หลักเกณฑ์การจัดกิจกรรมที่จะให้บรรลุผลสำเร็จ	63
3. บทบาทนักสังคมนสงเคราะห์กลุ่มในการจัดกิจกรรม (Role of group worker in program planning)	63
4. ปัจจัยในการจัดกิจกรรม (Factors in Program Planning)	64
บทที่ 5 กลุ่มกับการทำงานสังคมนสงเคราะห์กลุ่ม	65
1. ความรู้ทั่วไปที่จำเป็นสำหรับนักสังคมนสงเคราะห์กลุ่ม	65

1.1 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับทฤษฎีทางสังคม	65
1.1.1 ทฤษฎีทางสังคม	65
-ทฤษฎีที่มีพื้นฐานทางจิตวิทยา	65
-ทฤษฎีที่มีพื้นฐานทางสังคมวิทยา	65
1.2 ความรู้เกี่ยวกับระบบสวัสดิการสังคมและกิจกรรมกลุ่ม	66
2. ความรู้เกี่ยวกับพลวัตกลุ่ม (Group Dynamics)	66
2.1 พลวัตกลุ่ม: ประวัติ ความหมายและขอบเขต	66
ประวัติ	67
ความหมาย	69
ขอบเขต	71
2.2 กลุ่ม: การก่อกำเนิด	71
2.3 ความหมาย ความสำคัญ คุณลักษณะและประเภทของกลุ่ม	72
ความหมายของกลุ่ม	72
ความสำคัญของกลุ่ม	72
คุณลักษณะของกลุ่ม	73
2.4 กลุ่มเล็ก: กลุ่มในบริบทของงานสังคมสงเคราะห์กลุ่ม	75
1) ความหมาย	75
2) โครงสร้างของกลุ่ม (Group Structure)	76
ก. โครงสร้างการติดต่อสื่อสาร	76
ข. โครงสร้างบทบาท	82
ค. โครงสร้างอำนาจ	83
ง. โครงสร้างสังคมมิติ	88
จ. โครงสร้างการแบ่งงานในกลุ่ม	89
บทที่ 6 กระบวนการกลุ่มและพัฒนาการของกลุ่ม (Group process and Group Development)	90
1. กระบวนการกลุ่ม (Group process)	90
1.1 กระบวนการระหว่างกลุ่มกับสิ่งแวดล้อม (Group- Environmental processes)	90
1.2 กระบวนการภายในกลุ่ม (Internal Group Processes)	91
(1) การกำหนดเป้าหมายของกลุ่ม (Goal Determination)	92
(2) การทำกิจกรรมเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของกลุ่ม (Goal Pursuit)	92
(3) การขัดเกลาของกลุ่ม (Group Socialization) และการปฏิบัติตามค่านิยม (Values) และบรรทัดฐาน (Norms) ของกลุ่ม	93

(4) การตัดสินใจของกลุ่ม (Decision-making)	95
(5) การปรับเปลี่ยนบทบาทของสมาชิก (Role Differentiation)	95
(6) การติดต่อสื่อสารและการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก (Communication-Interaction)	96
(7) ความขัดแย้ง (Conflict)	96
(8) สภาพอารมณ์จิตใจของสมาชิก (Emotions)	97
(9) วัฒนธรรมของกลุ่ม (Group Culture)	98
2. พัฒนาการของกลุ่ม (Group Development)	98
(1) ขั้นการก่อตัวของกลุ่ม (Forming)	99
(2) ขั้นปั่นป่วน (Storming)	100
(3) ขั้นเข้ารูปร่าง (Norming)	100
(4) ขั้นการดำเนินงานของกลุ่ม (Performing)	100
(5) ขั้นสิ้นสุดกลุ่ม (Termination)	100
บทที่ 7 แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับกลุ่ม	106
1. ทฤษฎีสถาน (Field Theory)	106
2. ทฤษฎีปฏิสัมพันธ์ (Interaction Theory)	110
3. ทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคม (Social Exchange Theory)	114
4. วิธีการสังคมมิติ (Sociometry)	119
5. ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ (Psychoanalytic Theory)	122
6. ทฤษฎีระบบทั่วไป (General System Theory)	127
7. แนวคิดเชิงนิเวศ (Ecological Perspective)	132
8. แนวคิดระบบอุปถัมภ์	135
บทที่ 8 บริบทการปฏิบัติงานของนักสังคมสงเคราะห์กลุ่ม	138
1. การปฏิบัติงานตามระยะพัฒนาการของกลุ่ม	138
1) บทบาทหน้าที่ของนักสังคมสงเคราะห์ในระยะก่อนจัดตั้งกลุ่ม	138
2) บทบาทหน้าที่ของนักสังคมสงเคราะห์ในระยะเริ่มตั้งกลุ่ม	141
3) บทบาทหน้าที่ของนักสังคมสงเคราะห์ในระยะกลาง	144
4) บทบาทหน้าที่ของนักสังคมสงเคราะห์ในระยะสิ้นสุดกลุ่ม	150
2. การปฏิบัติงานกับกลุ่มบุคคลในวัยต่างๆ	151
3. การปฏิบัติงานกับกลุ่มที่มีความหลากหลาย	164
บทที่ 9 บทบาทและทักษะของนักสังคมสงเคราะห์กลุ่ม	168
1. บทบาทของนักสังคมสงเคราะห์กลุ่ม	168
(1) ผู้ช่วยเหลือหรืออำนวยความสะดวก	168
(2) ผู้ชำนาญด้านกิจกรรม	168
(3) ครู	168

(4) ผู้ประสานงานหรือเป็นสื่อกลาง	168
(5) ผู้นำ	168
(6) ผู้ประนีประนอม	169
(7) ที่ปรึกษา	169
(8) ผู้นิเทศงาน	169
(9) ผู้จัดการระบบข้อมูล	169
(10) ผู้บำบัดรักษา	169
(11) ผู้เรียนรู้	169
(12) ผู้ประเมินผลและนักวิจัย	170
(13) ผู้พิทักษ์สิทธิ	170
(14) ผู้เสริมสร้างพลังอำนาจ	171
(15) ผู้ช่วยสร้างสรรค์ความยุติธรรมทางสังคม	171
2. ทักษะของนักสังคมสงเคราะห์กลุ่ม	171
(1) ทักษะในการสร้างความสัมพันธ์กับสมาชิก	171
(2) ทักษะในการประเมินปัญหา ความต้องการ ความจำเป็นและความสนใจของสมาชิกและให้การตอบสนองได้	171
(3) ทักษะในการดำเนินงานกลุ่มและการดำเนินงานกลุ่ม	172
(4) ทักษะในการวิเคราะห์พัฒนาการและสถานการณ์ของกลุ่ม	172
(5) ทักษะในการพัฒนากิจกรรมและการช่วยส่งเสริมสมาชิกให้มีส่วนร่วมในการวางแผนและจัดกิจกรรม	172
(6) ทักษะในการจัดหาและใช้ประโยชน์จากทรัพยากร	172
(7) ทักษะในการเป็นสื่อกลางระหว่างสมาชิกกับองค์กร	172
(8) ทักษะในการวิเคราะห์และดำเนินงานกับปัญหา/สถานการณ์ของกลุ่มโดยสัมพันธ์กับบริบท/โครงสร้าง	173
(9) ทักษะในการใช้ประโยชน์และพัฒนารูปแบบการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์กลุ่มที่เหมาะสม	173
(10) ทักษะในการช่วยเปลี่ยนแปลงแก้ไขความไม่เป็นธรรมต่างๆในสังคม	173
(11) ทักษะในการแปลความหมาย การสื่อความคิดเห็น และความรู้สึกให้สมาชิกทราบและเข้าใจ	174
(12) ทักษะในการประเมินผลการดำเนินงานของนักสังคมสงเคราะห์และของกลุ่ม	174
บทที่ 10 บทส่งท้าย	176
1. จริยธรรมในงานสังคมสงเคราะห์กลุ่ม	176
2. คณะผู้ร่วมปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์กลุ่ม	176
3. การนำสังคมสงเคราะห์กลุ่มไปดำเนินงาน	178

ณ

(1) การดำเนินงานในองค์การที่ให้บริการสังคมสงเคราะห์กลุ่ม	178
(2) การดำเนินงานสังคมสงเคราะห์กลุ่มโดยไม่สังกัดองค์กร	178
บรรณานุกรม	181
ภาคผนวก	191
-ภาคผนวก 1 แบบบันทึกงานสังคมสงเคราะห์กลุ่ม	193
-ภาคผนวก 2 ตัวอย่างแบบบันทึกการดำเนินงานสังคมสงเคราะห์กลุ่ม	201